

Jolanta Dobrzyńska

NAUCZYCIEL W SIECI NURTÓW WYCHOWAWCZYCH

Wiele osób jest przekonanych, że zachodzące współcześnie zmiany wizji wychowania dziecka są następstwem postępujących zmian kulturowych. Nie do końca. W czasach wszechobecnych mediów nawet zmiany kulturowe są planowane w ramach ponadnarodowych strategii politycznych, stosownie do planowanej reorganizacji społeczeństw. Przykładem są plany budowy społeczeństwa inkluzyjnego, w które angażowane są szkoły na całym niemal świecie.

Geopolityka, a za nią polityki krajowe decydują dziś bardziej o ludzkim życiu niż się powszechnie sądzi. Decydują też o wychowaniu.

Oto mamy 18 współczesnych teorii wychowania (wg. prof. Bogusława Śliwerskiego). Między teoriami tymi nie ma w świecie akademickim żadnych dyskusji, żadnych zestawień, porównań, sporów czy konsensusów. Akademickie milczenie, wprowadza w obszary wychowania potężny chaos.

Ten, kto szukałby pomocy w wychowaniu ze strony nauki (w kształceniu akademickim, czy popularnonaukowych opracowaniach), zagubiłby się wkrótce wśród licznych nieprzystających do siebie, bądź sprzecznych teorii. (Przykład: „Pedagogika serca” Marii Łopatkowej i pedagogika antyautorytarna nakazująca uwolnienia dziecka od rodzicielskich wpływów). Tymczasem oczywistym jest, że wychowanie młodego człowieka, jeśli ma być skuteczne, musi być spójne.

Temat, który dziś prezentuję powinien ułatwić orientację w akademickim chaosie wychowawczym.

Na pomoc przychodzi nam śp. prof. Teresa Kukołowicz, socjolog edukacji (KUL), która w końcu lat 90-tych dokonywała systematycznego porządkowania zagadnień teorii wychowania poprzez **zgrupowanie zróżnicowanych myśli wychowawczych w trzy odrębne nurty, o nazwach: pedagogika personalistyczna, pedagogika humanistyczna i pedagogika krytyczna**. Ta wiedza daje i dziś dobrą orientację w przestrzeniach wychowania, dlatego staram się iść tropem ustalonego przez nią porządku, poszerzając równocześnie wiedzę o doświadczenia ostatniego ćwierćwiecza.

O tym, że porządkowanie i weryfikowanie wiedzy, nie są we współczesnym świecie zafundowanego nam sztucznego chaosu pożądane, świadczy fakt, że prof. Kukołowicz została pozbawiona na uczelni możliwości kontynuowania prac w tym temacie. Kontynuujmy zatem my – zapraszam.

Pierwsza grupa wyodrębnionych nurtów wychowawczych, zwana pedagogiką personalistyczną, powinna być znana, gdyż jest zadaniem każdego wychowawcy katolickiego.

PEDAGOGIKA PERSONALISTYCZNA

Wychowanie personalistyczne rodzi się z realistycznej filozofii człowieka – z próby odczytania kim jest człowiek, kim winien się stawać, ku czemu wzrastać. Realizowane jest w wyniku bliskich relacji mistrz - uczeń. Jest przeciwieństwem wychowania kolektywistycznego i ma zdecydowanego przeciwnika we współczesnych prądach lewicowych, traktujących człowieka wyłącznie jako jednostkę społeczną.

Poniżej wymienione zostały cechy wychowania personalistycznego.

1. PODSTAWĄ WYCHOWANIA JEST POZNANIE CZŁOWIEKA.

Poznanie człowieka to odczytanie jego potencjału: struktury osoby, konstruujących ją wartości, celu-powołania, oraz powiązań z innymi bytami. Nie wystarcza jednak poznanie konkretnego dziecka, jego indywidualnych cech osobowych i możliwości. Chodzi o odczytanie kim jest człowiek w ogóle (ponadczasowo, ponadkulturowo). Kim jest dziecko ludzkie. Wychowanie personalistyczne wymaga od nauczyciela podstaw wiedzy o człowieku (antropologii).

2. WYCHOWANIE TO „STAWANIE SIĘ” CZŁOWIEKA.

Człowiek jest istotą potencjalną, czyli zawsze może być kimś więcej niż jest. Mówi się, że od narodzin do śmierci „jest wędrowcem w poszukiwaniu samego siebie”. Wychowawca, nie gwałcąc tego, co naturalne w dziecku, tego *kim ono jest*, ukazuje przed nim zawsze obraz tego *kim być może* – żywy, nieutopijny obraz pełnego człowieka.

3. WYCHOWANIE TO SPOTKANIE OSÓB: MISTRZA I UCZNIA

To spotkanie: wychowawcy i wychowanka i ich wspólna wędrówka na drodze ku prawdzie, dobru, pięknu, we współdziałaniu i dążeniu do współrozumienia. Wychowawca potrafi znaleźć dla wychowanka czas i miejsce w swoim życiu. Zwraca uwagę na delikatny układ oczekiwań i wzajemnych odniesień, tworząc atmosferę autentyczności, zaufania, szacunku, przyjaźni. Taki wychowawca posiada u wychowanka autorytet duchowy i intelektualny.

4. NA AUTORYTECIE WYCHOWAWCY OSADZONE JEST POSŁUSZEŃSTWO WYCHOWANKA.

Podkreśla się dużą wychowawczą wartość posłuszeństwa, o ile nie będzie to posłuszeństwo wywodzące się wyłącznie z władzy, lecz posłuszeństwo osadzone na autorytecie wychowawcy.

5. JAKIE SĄ CELE WYCHOWANIA W PERSONALIZMIE?

Celem głównym jest rozwój osoby ku jej pełni. Młody człowiek odkrywa swoją odrębność, drogi swojego powołania, uczy się coraz skuteczniej wybierać dobro. Na drodze rozwoju wychowawca stawia, niczym kamienie milowe, cele programowe wychowania – wartości. Wychowujemy zatem dziecko do:

samodzielności, odpowiedzialności, poczucia piękna, pełnienia konkretnych funkcji, itp. Są to narzędzia rozwoju i narzędzia budowania ludzkiego dobra.

Dla pełnego rozwoju człowieka potrzebne są ponadto ideały wychowawcze. Wyznaczają je wartości wyższe: służba Bogu, służba człowiekowi, poświęcenie dla ojczyzny.

Uwaga: Nie istnieje wychowanie uniwersalne, obojętne światopoglądowo. Rozumienie dobra człowieka i ideałów wychowawczych jest ściśle związane ze światopoglądem. Najczęściej spotykamy się z personalizmem chrześcijańskim, w którym najwyższym dobrem człowieka jest Bóg. Można też w Polsce spotkać niechrześcijańskie odmiany personalizmu (np. osadzone na spirytualizmie szkoły Szteiner-Waldorfskie).

6. WYCHOWAWCA ZAPEWNI WYCHOWANKOWI BEZPOŚREDNI KONTAKT ZE ŚWIATEM WARTOŚCI.

Wychowawca odślania wartości i apeluje o ich przyjęcie, ale przede wszystkim uwewnętrznia wartości sam, swoją osobą. Wartości musi uczeń ujrzeć w ludziach: personelu szkoły, kolegach, bohaterach lektur i bohaterach historii.

Wśród rozlicznych wartości wyróżnia się tzw. wartości najwyższe: *prawdę, dobro, piękno, wartość istnienia*. To atrybuty Boga. Wykraczają poza możliwości poznawcze i sprawcze człowieka. Tu potrzebny jest inny, wertykalny kontakt personalny

– kontakt dziecka z Bogiem.

7. WAŻNA JEST INTEGRALNOŚĆ WYCHOWANIA.

Wychowanie powinno obejmować całego człowieka: jego życie fizyczne, sferę zmysłów (zdolności postrzegania i kojarzenia), życie uczuciowo-emocjonalne, rozwój intelektu oraz sferę wolitywną - siłę woli (zdolność wyboru dobra i realizacji zamierzonych celów).

Postulat harmonijnego wychowania obejmuje także całkowitą integralność treści przekazywanych w trakcie nauczania.

8. WOLNOŚĆ CZŁOWIEKA I PRZESTRZEŃ WYCHOWAWCZA.

Działanie wychowawcze jest zawsze propozycją – nie narzuconym programem. Jest możliwością – nie koniecznością. Jest zatem także wychowawczym ryzykiem. Wychowawca musi zawsze liczyć się z porażką. Wolność wyboru stanowi naturalne wyposażenie osoby, stosownie do jej wieku.

Wolność ta rozumiana jest inaczej niż w innych nurtach. Wychowawca nie rozwija przed wychowankiem całej gamy możliwości działania, całego wachlarza celów, wśród których ten powinien wybrać coś dla siebie. To wychowawca, dzięki swojemu doświadczeniu, odczytuje pierwszy to, co dla wychowanka jest dobre, co jest mu potrzebne, ku czemu powinien zmierzać. To co sam odkryje ukazuje wychowankowi w propozycji. Jeśli jest to wartość ogólnoludzka pokazuje też w przykładzie swojego życia. Jeśli uzna rzecz za niezwykle ważną może nawet użyć perswazji. Zawsze jednak po tym "cofa się krok do tyłu". Stwarza między sobą a

wychowankiem przestrzeni wolności, zwaną też przestrzenią wychowawczą, w której młody człowiek ma możliwość udzielenia odpowiedzi. Tylko w przestrzeni wolności dokonuje się przyjęcie przez wychowanka wartości.

Uwaga. Delikatność postępowania wychowawcy nie powinna być dla nauczyciela mylącą. Wynika stąd, że mówimy tu o procesie wychowania, a nie organizacji życia zbiorowego klasy szkolnej, gdzie ważnym stają się również: przestrzeganie norm i zasad, podporządkowanie nakazom, zakazom, wykonywanie poleceń.

Jak wygląda personalizm dziś, w aktualnych programach, opracowaniach?

1. Polityka edukacyjna odchodzi zdecydowanie od personalizmu:

- cel edukacji szkolnej nie wiąże się z rozwojem osoby; to cel utylitarny: przygotowanie ucznia do życia w dzisiejszym/przyszłym świecie;
- edukacja jest budowana w oparciu o tzw. profil absolwenta - standard wychowawczy narzucony administracyjnie;
- kształcenie nie uwzględnia intelektualnego rozwoju ucznia, a jedynie kształtowanie wybranych kompetencji;
- nie hierarchizuje się wartości, brak jest ideałów wychowawczych, za to mamy dobrostan jako wartość;
- brak jest integralności wiedzy z religii i z innych przedmiotów.

2. Edukacja włączająca wypacza pojęcie personalizmu. W szkołach tworzona jest sztuczna mieszanka uczniów (narodowościowa, kulturowa, o zróżnicowanych możliwościach intelektualnych), a od nauczycieli żąda się „podejścia personalistycznego” w zakresie kształcenia każdego dziecka. – Nie jest to możliwe. Istnieje obawa o kompromitację personalizmu.

3. We frontálním nauczaniu szkolnym podejście personalistyczne jest trudne. Realizuje się w kontaktach nieformalnych nauczyciela z uczniem – na przerwach, po lekcjach, na wycieczkach, w świetlicach, internatach. Za przykład mogą służyć szkoły dla elit na Zachodzie, działające w oparciu o stosunki personalistyczne. Są to zawsze szkoły z internatami.

4. Doskonały przykład personalistycznego wychowania mamy w metodzie harcerskiej – od rozkazodawstwa do indywidualnej pracy drużynowej z harcerzami przy realizacji stopni harcerskich i sprawności (stopnie na drodze integralnego rozwoju). Dobre rezultaty daje zaszczepianie części zasad wychowania harcerskiego w szkołach (Aleksander Kamiński).

PEDAGOGIKA HUMANISTYCZNA

Podstawą ideową pedagogiki humanistycznej jest humanizm, rozumiany jako zorientowanie na sprawę człowieka. Człowiek uznany jest za najwyższą wartość i

twórcę wszystkich innych wartości. Humanizm jest więc nurtem laickim. Znamy go ze szkół PRL-u oraz z wielu obecnych szkół, jako reprodukcja czasów przeszłych wzbogacana nowymi hasłami.

A oto cechy humanizmu – zasady wychowania.

1. KIEROWANIE SOBĄ

Jaki jest cel życia człowieka i jakie winny być jego dążenia? – na to pytanie nie ma w humanizmie jednoznacznej odpowiedzi. Mimo tego, młody człowiek musi zdawać sobie sprawę z faktu, że jeżeli nie weźmie silnie w dłoń swojego losu to wszystko co tworzy i czyni może obrócić się przeciwko niemu. Kierowanie sobą idzie w parze z dumą, że jest się człowiekiem.

2. ODNAJDYWANIE SIEBIE

W rzeczywistości humanistycznej młody człowiek powinien stawać się pełniejszym człowiekiem poprzez odnajdywanie siebie. Wychowawca kieruje spojrzenie wychowanka ku sobie samemu, formułując hasła: „bądź sobą”, „zaakceptuj siebie”, „bądź dumny z siebie”.

3. WARTOŚCI HUMANISTYCZNE

Podstawowymi wartościami w humanizmie są: prawda, dobro, miłość i... tolerancja. Ta ostatnia przybiera dziś raczej bardziej radykalną postać – afirmacji inności. Trzy pierwsze nie są, jak w chrześcijaństwie i personalizmie, wartościami transcendentnymi (przymiotami rzeczywistości Bożej), lecz jedynie ludzkimi cnotami.

4. ETYKA HUMANISTYCZNA

Etyka humanistyczna jest "moralnością poświadczoną głosem serca i czynnością sumienia". Z cytatu wynika, że jest zatem w pełni subiektywna. Jej rolą jest ochrona świata przed wynaturzeniem.

5. ŚWIAT OJCZYZNĄ CZŁOWIEKA

Humanizm oznacza konieczność przekraczania przez młodego człowieka wszelkich granic: kulturowych, regionalnych, narodowych. Wprowadzane jest myślenie i działanie globalne.

6. POCZUCIE ZAGROŻENIA ŚWIATOWEGO

Podejmowany jest temat długości czasu egzystencji człowieka na ziemi w przyszłości,

w odniesieniu do różnych zagrożeń: wyczerpywania się zasobów, zanieczyszczenia środowiska, ocieplenia klimatu, itp.. Młody człowiek jest straszony raportami Klubu Rzymskiego i wzywany do ratowania świata.

7. ZADANIE DLA MŁODYCH

Rolą wychowawców jest przygotowanie młodego pokolenia do ich najważniejszego zadania – budowy prawdziwego świata, świata dla wszystkich. Tu sytuujemy ideologię multikulti, prawa mniejszości, włączenie edukacyjne.

Jak wygląda wychowanie humanistyczne dziś?

1. W tym nurcie nauczyciel winien dbać o przekaz wiedzy, o kulturę i czytelnictwo, wychować w wartościach – ale bez hierarchii i bez Boga.
2. Boga zastępuje Matka-Ziemia. Prowadzone są programy klimatyczne, ekologiczne, świętowany jest Dzień Ziemi.
3. Uczeń ma przekraczać w swym myśleniu wszelkie granice, zwłaszcza narodowe. Programy humanistyczne wprowadzają go w tzw. „cywilizację globalną” i „świadomość planetarną”. Produkowane są dla młodych liczne hasła dot. ratowania planety.
4. Ideał wychowawczy to poświęcenie dla Ziemi i ludzkości. Wyzwanie jest chwytne i przyciąga młodych (np. Ostatnie Pokolenie).

Doświadczenia wpływu myśli humanistycznej na młodzież są aktualnie wykorzystywane politycznie w kierunku konstruowania nowej, ogólnoswiatowej religii. Religia ta ma przypominać realistyczną grę o przetrwanie planety, w której każdy będzie odnajdywał własne miejsce do działania.

PEDAGOGIKA KRYTYCZNA

Nurt zwany pedagogiką krytyczną nawiązuje do lewicowej myśli krytycznej szkoły frankfurckiej. Jest nurtem rewolucyjnym. Kształtuje postawy negowania świata zastanego, bez projektu budowania świata lepszego. Wychowanie rozumiane jest jako kształtowanie postaw krytycznych i podejmowanie działań socjalizacyjnych.

Nurt opanował uczelnie i rozwija się szybko dzięki mecenasom i pieniądзом. W jego duchu dokonywane są dziś główne zmiany w szkołach na świecie i w Polsce zwane transformacją edukacji (rewolucją oświatową).

A oto cechy kształtowania postaw krytycznych (tu nie używamy terminu „wychowanie”).

1. KRYTYCYZM

Oznacza gotowość człowieka do kwestionowania wszystkiego: wszelkich prawd zastanych, jedynie słusznych rozwiązań, a nawet naukowych twierdzeń. Młody człowiek winien porzucić wszelkie schematy i nawyki myślowe, odważnie kwestionować zdanie innych, domagać się uzasadnień.

2. EMANCYPACJA

Oznacza wyzwolenie człowieka od wcześniej poznanego i zaakceptowanego świata, wszelkich świadomości i podświadomości przyjętych wartości i zasad, przekazanych w rodzinie, w kulturze i religii. Młody człowiek powinien porzucić starą „skorupę egzystencjalną”, która go ogranicza, formułować własne cele i normy oraz wysuwać roszczenia. – Tak rozumiana jest jego wolność.

3. ODRZUCENIE PRAWDY OBIEKTYWNEJ

Istnienie prawdy obiektywnej jest zakwestionowane. Młody człowiek wzrasta w poczuciu względności pojęć i twierdzeń, w przeświadczeniu, że jedyną wiedzą jest subiektywny obraz świata, kształtowany w procesie pozyskiwania informacji z wielu źródeł i w dialogu z innymi.

4. WSZECHOBECNY DIALOG

Dialog jest sposobem bycia, uniwersalną postawą, przez którą "dochodzi się do rozumienia światów". Pedagogika dialogu wyrasta z twierdzenia natury filozoficznej (filozofia idealizmu irracjonalnego), że przedmioty składające się na świat, w którym żyjemy obiektywizują się, zaczynają istnieć od momentu, gdy potrafimy je nazwać, pojęciowo wyodrębnić i wytłumaczyć innym. Aby do tego doszło potrzebny jest dialog, "dialog, który stwarza świat". W procesie dialogu między nauczycielem a uczniem następuje subiektywna wymiana znaczeń i konfrontacja punktów widzenia. Obowiązuje całkowite partnerstwo. Chcąc zmienić świat zmieniamy rozumienie pojęć.

5. TOLERANCJA I AFIRMACJA INNOŚCI

To gotowość do przekraczania w życiu społecznym wszelkich barier. Nie ocenianie, nie kategoryzowanie, nie kwalifikowanie nikogo. Idea równości społecznej zostaje przesunięta z pozycji wrodzonej człowieczej godności na szeroki obszar wszystkich cech ludzkich: fizycznych, psychicznych, intelektualnych (uznajemy, że nie ma osób ułomnych pod żadnym względem).

6. ETYCZNOŚĆ

Etyczność stawiana jest w centrum programu wychowawczego. Nie jest jednak podporządkowana żadnym normom lecz ustawicznie wytwarzana w dyskursie wychowawczym i zapisywana w postaci praw i obowiązków, zasad postępowania, regulaminów. Pochwała czy nagana postępowania są przy tym problematyczne ze względu na subiektywny charakter etyki.

7. NIEPEWNOŚĆ EGZYSTENCJALNA

Tak rozumiana etyczność związana jest z poczuciem niepewności u wychowanka. Ponosi on wszelkie konsekwencje popełnianego błędu. Nie wyklucza się dylematów moralnych ani sytuacji nierozwiązywalnych – młody człowiek powinien nauczyć się żyć wśród nich i z nimi.

ANTYPEDAGOGIKA

Wśród zróżnicowanych form pedagogiki krytycznej istnieje jej skrajna postać – antypedagogika. Oznacza wychowanie antyautorytarne, in. "wolne wychowanie". Antypedagogika zaprzecza w ogóle potrzebie wpływu wychowawczego, zakładając, że samo dziecko najlepiej wie co jest dla niego dobre i samo powinno dokonywać wyborów, kształtować siebie i budować swoją przyszłość. Rola rodziców i wychowawców ogranicza się do zapewnienia zewnętrznych warunków egzystencji.

Rola nauczyciela sprowadza się do asystencji przy samodzielnym uczeniu się ucznia.

Jak przejawia się kształtowanie krytyczne dziś?

1. Wychowanie krytyczne rzadko występuje w Polsce w czystej postaci, mimo iż prowadzone były liczne szkolenia nauczycieli w tym kierunku i proponowane programy.
2. Poszczególne wskazania znajdują odzwierciedlenie w wychowaniu domowym w postaci tzw. bezstresowego wychowania oraz nadużywania dialogu normatywnego (dziecko decyduje co słuszne i dobre). Szkoła zbiera wówczas owoce nieprzystosowania młodych uczniów do życia społecznego.
3. W szkole pedagogika krytyczna występuje pod postacią subiektywnych, dialogowych, a nie poznawczych, metod nauczania („powiedźcie dzieci, jak wam się wydaje...?”), gdzie żadnej odpowiedzi ucznia nauczyciel nie powinien uznać się za błędną.
4. W ciągu ostatnich 2 lat podejście krytyczne przeżywa rozkwit. Wszystkie posunięcia ministerialne, wszystkie szykowane zmiany w prawie są wprowadzeniem w nurt autodestrukcji edukacji. Transformacja szkolnictwa ma przynieść szkole ostateczne rozstanie ze starym światem personalistyczno-humanistycznym, za wyjątkiem transplantowanych internacjonalistycznych i parareligijnych haseł humanizmu.

W zaprezentowanej triadzie pedagogik (personalistyczna, humanistyczna, krytyczna) nie w pełni mieści się najnowsza z pedagogik – pedagogika postmodernistyczna, in. ponowoczesna.

PEDAGOGIKA POSTMODERNISTYCZNA (PONOWOCZESNA)

Pedagogika ta wyrasta z postmodernizmu, który nie jest jednorodnym prądem filozoficznym czy kulturowym, ale szerokim, wewnątrznie zróżnicowanym nurtem myślowym, wprowadzającym ludzkość w świat pozbawiony jakiegokolwiek punktu oparcia – autorytetów, reguł, religii czy tradycji. W znacznym stopniu bazuje na elementach teorii krytycznej, dochodząc jednak do jej kresu. Zakłada koniec pedagogiki. Wychowanie w postmodernizmie to dekonstrukcja wychowania.

Poniżej wyliczone zostały cechy pedagogiki postmodernistycznej.

1. **DEGRADACJA CZŁOWIEKA**

Człowiek nie jest pojmowany jako osoba, ani nawet jako jednostka społeczna, ale jako ewolut (ostatnie ogniwo zwierzęcej ewolucji). Kult seksualności redukuje go do pragnień i popędów. Nie potrzebuje wspierania rozwoju, ale przygotowania

do życia w zbiorowości społeczeństwa inkluzyjnego, w zapewnionym zewnętrznie dobrostanie.

2. BRAK ŻYCIOWEGO OPARCIA

Usuwane są ze świadomości młodego człowieka wszelkie prawdy zastane: idee, reguły, systemy znaczeń (następują zmiany językowe). Nieistotne są spostrzeżenia ani realne doświadczanie; informacja cyfrowa zastępuje kontakt ze światem (odcięcie od rzeczywistości). Świat, pozbawiony wartości, jest konstruowany na bieżąco społecznymi umowami (jak płeć LGBT).

3. KSZTAŁTOWANIE CZŁOWIEKA

Z programów znika termin „wychowanie”, zastępowany terminem „kształtowanie postaw i przekonań”. Człowiek – tak jak reszta otaczającej nas rzeczywistości – ma być konstruowany na bieżąco, według społecznych potrzeb.

4. MORALNY SUBIEKTYWIZM

Dobro i zło istnieją tylko w subiektywnej ocenie człowieka, jako wytwór jego wrażliwości.

5. WOLNOŚĆ CZŁOWIEKA

Wolność jednostki ograniczana jest na bieżąco społecznymi umowami i rozbudowywaną prawną ochroną przekonań mniejszości.

Jak przejawia się wychowanie postmodernistyczne dziś?

1. Tradycyjne normy współżycia społecznego, zbudowane na fundamentach etycznych, niosły poważne konsekwencje ich nieprzestrzegania – obciążały wstydem i wyrzutami sumienia. W postmodernistycznej kulturze zastąpiły je w szkołach procedury, regulaminy, spisy praw i obowiązków, zasady punktacji zachowania i punktacji zdobywanej wiedzy. Sporządzane na bazie wzajemnego porozumienia są z założenia negocjowalne, a zatem słabe i zawodne. Wobec ucznia trudnego wychowawczo nauczyciel staje bezradny.
2. Wszechobecny chaos wartości ogranicza znaczenie nauki szkolnej, spychając wiedzę na niskie szczeble uczniowskiego pożądania. Ucieczka od trudu i konsumpcja stają się stylem życia szerokiej grupy młodzieży.
3. Nurt pedagogiki postmodernistycznej w pełni realizują (na świecie i w Polsce) szkoły demokratyczne (in. wolne szkoły). Oferują dzieciom i młodzieży tzw. edukację wolnościową, dla której pierwowzorem jest legendarna szkoła Summerhill. Charakteryzują się absolutną swobodą zachowań i swobodą wyborów. Zasady gromadnego współżycia ustalane są przez dzieci na bieżąco,

metodami demokratycznymi. W Izraelu szkoły te uzyskały status szkół publicznych.

Refleksja podsumowująca

W pracy nauczyciela ścierają dziś trzy, opisane nurty wychowawcze. Odzwierciedlają je postawy nauczycieli, postawy uczniów i oczekiwania rodziców. Niespójność jest przyczyną częstej nauczycielskiej bezradności wychowawczej.

Na naszych oczach wprowadzana jest obecnie, krok po kroku, globalistyczna wizja świata. W ponadnarodowym procesie zwanym „transformacją edukacji” szkoła zatracą funkcje kształcącą i wychowawczą. Jej produktem ma być nowy człowiek, jednostka przyszłego społeczeństwa inkluzywnego. „Człowiek wyzwolony ze wszystkiego”, „człowiek bez właściwości” to przedmiot łatwego społecznego sterowania.

Taka przyszłość szykowana jest dziś dzieciom krajów europejskich w ramach tworzonego od 2017 r. Europejskiego Obszaru Edukacji. Rządy państw reagują rozmaicie. Polski rząd w projektach zmian programowych i organizacji systemu oświaty brnie wyjątkowo daleko. Rok 2026 zapoczątkuje pogłębiającą się w kolejnych latach katastrofę edukacyjną.

W opisanych warunkach praca nauczyciela przestaje być wyłącznie zawodem. Usytuowana na froncie zmagania o duszę i rozumność młodego pokolenia, wymagać będzie mądrości, roztropności, wysiłku i ofiar, porównywalnych być może z czasami zaborów. Nadchodzi egzamin z realizacji nauczycielskiego powołania.